

وہ لامي شہرعى بۆ پرسىارى خويئنه ران

م / خليل احمد



بىرى دەكە ويئتە وە كە نويئى ئىوارە

(مەغرىبى) نە كىردو ە چى بىكات؟

وہ لام / ئە گەر چوويئە مزگەوت و قامەت كرا بوو بۆ نويئى خەوتنان پاشان بىرت كەوتە وە كە نويئى ئىوارەت نە كىردو ە لەم كاتەدا دە چيئە ناو پىزى جە ماعەتە وە بە نيەتى نويئى ئىوارە (المغرب) ەتا ئە و كاتەى كە ئىمام ەستايە وە بۆ پىكاتى چوارەم ئە و كاتە تۆ دادە نيشيت و چاوەروانى دەكەيت تا سەلام دەداتە وە و توش لە گەل ئە و سەلام دەدەيتە وە، وە بۆتيش ەيە سەلام بەدەيتە وە بەبى ئىمام، پاشان نويئى خەوتنان لە گەل ئىمامدا دادە بەستيت، جياوازی نيەتى تۆ و ئىمام ەيچ زيانىكى بۆ نويئەكەت نى يە لە راى پەسەند كراوى زاناياندا، يان ئە گەر خۆت بە تەنھا نويئى ئىوارەت كىردو پاشان لە

ئەم گۆشەيەى گۆقارە كە مان فەتواى زانايان و و وە لامي پرسىار و كيشەى خويئنه رانى بە پىز دەربارەى فيقە و ەدەيس و ئە و شتانەى كە پەيوەنديان بە شەريەتە وە ەيە لە ئامىز دەگريئ، بە ويستى خواى گەورە لە ەموو ژمارەيەكى ئەم گۆقارە بە نرخەدا ژمارەيەك فەتوا و وە لامي بە سوودى زانايانى متمانە پىكراو و سەراچاوەى متمانە پىكراو دەخەينە بەر دەستى خويئنه ران ئە مەش وە لامي چەند پرسارىكە:

پ ۱ / كەسيك دە چيئە مزگەوتە وە بۆ نويئى خەوتنان () پاشان

پ ۳ / ھۆکاره کانی سوجدهی
سه هوو چین؟

وه لام / به کورتی سوجدهی سه هوو سی
ھۆکاری هه یه:

- ۱ - زیاده کردن .
- ۲ - که مکردن .
- ۳ - دوو دلّی و گومان .

۱ - **زیاده کردن**: نمونهی که سیئ
شتیئ که مانه زیاد کات (کورپنوش و
سوجده و وهستان - دانیشتن) .

۲ - **که مکردن**: نمونهی که سیئ که مانه
که مکاتوه (روکنیئ که روکنه کانی نویژ
یان واجبیئ که له واجبه کانی نویژ) .

۳ - **دوودلّی و گومان**: نمونهی که سیئ
دوو دلّ بیئ چه ند پکاتی کردوه سی یان
چار، زیاده کردن له نویژدا گهر هاتوو
نویژکه ر کورپنوشیئ یان سوجده یه ک یان
وهستانیئ یان دانیشتنیئ که به ئه نقهست له
نویژدا زیاده بکات نویژه که ی به تال
ده بیته وه چونکه به و زیاد کردنه ی
نویژه که ی کردوه به پیچه وانه ی ئه وه ی

گهل ئه واندا نویژی خه وتنان هه رچه ند
فریا که وتی ئه وا دروسته () .

پ ۲ / ئه گهر ریپواریک (مسافر)
گه یشته دوو پکاتی کۆتای له نویژی
چاریدا له گهل ئیمامی نیشته جی
ئایا له گهل ئه ودا سه لام بداته وه
به نیه تی کورت کردنه وه؟

وه لام / دروست نی یه بو ریپوار ئه گهر
له پشت ئیمامی نیشته جی وه نویژی کرد
نویژ کورت بکاته وه به به لگه ی گشتی
وته ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ): ((
)) () .

که وابوو ئه گهر ریپوار فریای دوو پکاتی
کۆتای که وت پیویسته دوو پکاتی تر
بکات دوا ی سه لام دانه وه ی ئیمام،
دروستیئ نی یه ته نها به دوو پکات
سه لام بداته وه () .

()
: (-) .
() :
() :
() :
() :

": (ﷺ)
:
": (ﷺ) :

: () :
": () :

ووتیان: تو پینج رکاتت بۆ کردین،
ئه‌ویش هه‌ردووپی جوت کردو و پوی
کرده پروگه و دوو سوجه‌ی برد" (۱).

به‌لام (که‌م کردن) ئه‌گه‌ر نوێژکه‌ر
پوکنیک له‌ پوکه‌کانی نوێژی که‌م کرد ئه‌وا
له‌م حاله‌تانه به‌ده‌ر نی‌یه: یان پیش
ئه‌وه‌ی بگاته‌وه هه‌مان شوین له‌ رکاتی
دوای ئه‌وه له‌م کاته‌دا پیویسته
بگه‌رپته‌وه و ئه‌و پوکنه‌ بگاته‌وه و له‌وه‌وه
ده‌ست پی ده‌کات .

یان بیری ناکه‌وێت تا ده‌گاته‌وه هه‌مان
جیگا له‌ رکاتی دوای ئه‌وه له‌م کاته‌دا ئه‌م
رکاته‌ جیگای ئه‌وی تر که‌ پوکنه‌که‌ی
نوقسان بوو حساب ده‌کریت .

له‌م دوو حاله‌ته‌دا دوای سه‌لام دانه‌وه
سوجه ئه‌بریت، نمونه‌ی پیاویک دوای
سوجه‌ی یه‌که‌م له‌رکاتی یه‌که‌م هه‌ستی
بۆ رکاتی دوهم و سوجه‌ی دوهمی له
بیرچپیت کاتیک ده‌ستی کرد به‌ خویندنی
قورئان بیری که‌وته‌وه که‌ سوجه‌ی
نه‌بردوو و له‌ نیوان هه‌ردوو سوجه‌که‌
دانه‌نیشته‌وه له‌م کاته‌دا ئه‌بیت ده‌ست

که‌ خوا و پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمانیان
پی کردوو .

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌فه‌رمویت: ((

(((۱).

به‌لام ئه‌گه‌ر هاتوو به‌ له‌بیر چونه‌وه
زیادی کرد ئه‌وا نوێژه‌که‌ی به‌تال نابیت
به‌لام ده‌بیت سوجه‌ی سه‌هو ببات دوای
سه‌لام دانه‌وه به‌لگه‌ش فه‌رمووده‌ی)

(یه (ﷺ) که‌ ده‌فه‌رمویت: "کاتیک
پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ یه‌کیک له‌ نوێژه‌کانی
نیوه‌رۆ یان عه‌سردا له‌ دوای دوو رکات
سه‌لامی دایه‌وه، ئه‌جا بیریان خسته‌وه و
پییان ووت ئه‌ویش ئه‌وه‌ی مابووکردی
پاشان سه‌لامی دایه‌وه، پاشان دوای
سه‌لام دانه‌وه دوو سوجه‌ی برد" (۱).

هه‌روه‌ها فه‌رمووده‌ی)

(ﷺ) که‌ ده‌فه‌رمویت:

"پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نوێژی نیوه‌رۆی به‌ پینج
رکات بۆ کردین، دوای لی‌بونه‌وه‌ی پییان
ووت: ئایا نوێژ زیاد کراوه؟ ئه‌ویش
فه‌رموی: ئه‌و پرسباره‌ بۆ ده‌که‌ن؟

() : () .

() : () .

() :

() : () .

() :

به رده وام كرد و نه گه رايه وه بو دوا و پيش
 سه لامدانه وه سوجه ده سوهوى برد" () .
 نه مجا دوو دلى، دوو دلى برى تى يه له
 گومان له نيوان زياد كردن و نوقسانى،
 وه كو كه سيك گومانى هه بي ت سى پكاتى
 كردبى يان چوار له م كاته دا له دوو حاله ت
 به دهر نى يه :

يا زياد كردن يا كه م كردنى بو ساغ
 ده بي ته وه له سه ر نه وه ده كه ساغ
 ده بي ته وه بنيات ده ني ت و له دواى
 سه لامدانه وه سوجه ده بات، به لام نه گه ر
 هاتو بوى ساغ نه بو وه نه وه كاته له سه ر
 كه م ترين ريژه بنيات ده ني ت كه دل نى يه
 لى ي پاشان نه وه ده ماوه ته واوى ده كات
 و پيش سه لام سوجه ده بات .

بو نمونه : كه سيك نو ي تى نيوه ر و
 ده كات دوو دل ده بي ت نى يا له پكاتى
 سي يه م دا يه يان چواره م؟ بوى ساغ
 ده بي ته وه سي يه م پكاته له م پكاته دا
 چواره م ده كات پاشان سه لام ده داته وه
 و سوجه ده سه هو ده بات .

() : ()

() :

به جى بگه ري ته وه و دانى شي ت له نيوان
 هه ر دوو سوجه كه دا پاشان نه بي ت
 سوجه ده دوو م بات و دواى هه ستى ت
 بو پكاته كانى تر دواى سه لام دانه وه
 سوجه ده سه هو بات .

نمونه ده وه كه سه ده كه بى رى
 نه كه وي ته وه تا ده گاته هه مان شو ي ن وه كو
 كه سيك سوجه ده دوو مى له بى ر بچى ت و
 بى رى نه كه وي ته وه تا هه مان شو ي ن له
 پكاتى دواى نه وه له م كاته دا پكاتى
 دوو م به يه كه م حساب ده كر ي ت وه
 پكاتى كى تر ده كات پاشان سه لام
 ده داته وه و پاش سه لام سوجه ده سه هو
 ده بات .

به لام نوقسانى واجب: نه گه ر واجبى كى
 نه كرد و چووه سه ر كردارى كى تر وه ك
 كه سيك وتنى () ي له بى ر
 بچى ت و بى رى نه كه وي ته وه تا كاتى ك
 هه ستا يه وه له سوجه نه م كه سه
 واجبى كى نه كردووه، نو ي ت كه ده كه ي به رده وام
 ده كات به لام پيش سه لام دانه وه سوجه
 ده بات، چونكه پي نغه مبه ر (ﷺ) كاتى ك
 ته حيا تى يه كه مى له بى ر چوو نو ي ت كه ده كه ي

بهلام ئیمام کورنوش دهبات ئایا ئهم
کورنوش ببات یان خویندنه کهی
تهواو بکات؟

وهلام / ئه گهر نویتز کهر چویه ناو
نویتزه وه ئیمام ده یویست کورنوش ببات
وه ئهم ناتوانیت فاتیحه که بخوینیت،
ئه گهر تهنها ئایه تیک یان زیاتر مابیت به
مه رجیک تهواوی بکات و فریای ئیمام
بکه ویته وه له کورنوشدا ئهوا زور چاکه
ئه گهر زوری مابوو کاتیک که بیخوینیت
فریای ئیمام نه که ویت له کورنوشدا له م
حاله تهدا له گهله ئیمامدا کورنوش دهبات
با فاتیحه ش تهواو نه بوویت^(۹).

په / ئه گهر چویته مزگهوت و
نه تتوانی () بکهیت له بهر
که می کات واته تهنها کاتی دوورکات
سوننه تی پیش نویتز مابوو یان
قامهت کرا بۆ نویتز فهرز، ئایا
دهتوانیت ته کبیره ی ئیحرام بکهیت
به نیه تی ههردوو نویتزه که ()
له گهله ئهوی تر (نویتز مزگهوت له
گهله سوننهت یان نویتز مزگهوت له
گهله فهرزه که)؟

نمونه ی ئهوا حاله ته ی ساغ نه بیته وه:
که سیك نویتز نیوه پۆ دهکات دوو دل
ده بیت له سییه مدایه یان له چواره م
بۆیشی ساغ نابیته وه له م کاته دا له سه ر
دلنیایی بنیات ده نیت که که مترینه که
سی یه و پکاتی چواره م دهکات، پاشان
سوجه ی سه هو دهبات پیش سه لام
دانه وه .

لیره وه بۆمان ده رکهوت سوجه ی
سه هو پیش سه لامدانه وه ده بریت له م
کاتانه دا:

کاتیک واجبیک له بیربچیت، یان گومان
له ژماره ی پکاته کانداه بوو بۆ ساغ
کرایه وه .

وه پاش سه لامدانه وه له کاتی
زیادکردن له نویتزدا یان گومان بیت و بۆ
ساغ و یه کلا نه بیته وه^(۸).

په / که سیك له پشتی ئیمامه وه
نویتز دهکات کاتیک ده چیته ناو
نویتز ئیمامه وه ئیمام خویندنی
فاتیحه ی تهواو کردوه ئه میش
دهست پیده کات فاتحه ده خوینیت

()

: (-)

: () ()

وه لآم / ئيمامى نه وهوى ده فهرمووى:
 (هاوه لآنى ئيمه پيگهاتون و به پراشكاوى
 ووتويانه خيىرى فهرز و نويىژى مزگهوت
) () ي دهست ده كه ويىت وه
 ووتويانه هيچ جياوازي يه كه نى يه له
 به دهست هيىنانى ههردوو نويىژه كه .
 نه وهوى ده فهرمووى: من هيچ
 جياوازي يه كه نازانم دواى ليكولينه وهى
 زور به دريىژايى چه ندين سال) (١٠).
) () له
 ((دا له شهرح و ليكدانه وهى
 فهرمووده ي:)) (.. دا
 ده فهرموويىت:
)

() .
 پ ٦ / پرسىيار كراوه له شيىخى
 ئيسلام () () ره حمه تى خواى لى
 بيىت، ئايا سه فهر سوننه تى هه يه؟
 له كاتىكدا نويىژى چوار پركاتى كراوه
 به دوو وه كو ره حمه تىك له خواى
 كه وروه بو به نده كانى، كه وايه
 به لگه ي ئه وانه چى يه كه ئه لىن
 سوننه تى هه يه، له كاتىكدا ئيمامى
 عومهر خواى لى پازى بيىت ئينكارى
 كرده سهر ئه و كه سه ي له دواى فهرز
 سوننه تى كرد، ئايا له هه ندى مه زه بدا
 به سوننه ت داده نريىت وه كو مه زه بى
 ئه بو چه نيفه، وه ئايا ئه م پايه له
 ئيمامى ئه بو چه نيفه وه نه قل كراوه؟
 وه لآم / نه وهى كه له پيغه مبه رى
 خواوه (ﷺ) سه لمينراوه نه وه يه كه:
 پيغه مبه ر (ﷺ) له سه فهدا دوو پركات
 پيش نويىژى به يانى كردوو ته نانه ت
 كاتىك خوى و هاوه لآنى له دواى جه نكى
 خه بيه ر خه ويان ليكه وت به قه زا له گه ل

() (/) : () (/) :

)

)

وات

سوننه ت و

مشتی

پشکویه که

له لای من

لیدانی بو

به شمشیر

()

(/)

من أقوال السلف

نویژی به یانی کردیانه وه، ههروه ها شه ونویژ و نویژی (وتر) له سه حیجدا سه لمینراوه که:))

اتباع السنّة أفضل من الجهاد

:)

()

واته : شوینکه وتهی سوننه ت وه کو که سیك وایه که مشتت گرتبیت به پشکویه که وه، وه نه وه نه مرؤ له لای من چاک تره له لیدانی بی باوه ران و گومرایان به شمشیر له پیناوی خوادا .

() :

(/)

(()

به لام نویژکردن پیش نیوه رۆ یان پاش ئه و له پیغه مبه ره وه (صلی اللہ علیہ وسلم) پیوایه ت نه کراوه که کردبیتی له سه فهدا، وه له گهل ئه و نویژدها هیچ نویژیکی نه کردوه وه زانراوه له () دوورکات دوورکات نویژی کردوه وهیچی تری له گهلدا نه کردوه .

(ابن عمر) یش که شاره زاترین که سه به سوننه تی پیغه مبه ره (صلی اللہ علیہ وسلم) و شوینکه وته یه کی راسته قینه ی سوننه ته سوننه تی پیش و پاش فه رزه کانی نه کردوه له سه فردا .

به لام زانایان جیاوازیان هیه له سوننه تیتی ئه م مه سه له () .

() : ()

() : (/)

